

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Casvum Conscientiæ

Continens Praxim exactissimam De Censvris Ecclesiasticis, Aliisque Poenis, & Canonicis impedimentis, in Septem Libros distributus ...

Decisiones Casvum Conscientiæ Ex Doctrina Consiliorvm Martini Ab Azpilcveta Doctoris Nauarri collectæ, & iuxta librorum iuris Canonici dispositionem in suos Titulos distributæ

Sayer, Gregory

Venetiis, 1627

Titvlvs X. De Emptione, & venditione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13903

DECISIO I.

Ex cons. 1. in utrisque.

Cum contractus depositi sit contractus gratuitus, sicut & contractus commodati; ex Gl. in c. 1. de commodat. & in cap. 1. de deposito, ita ut si aliquid acciperetur, fieret contractus locationis, & conductionis; & depositum factum de re aliqua, quæ consistit in numero, pondere, & mensura, cum facultate ut ea depositarius uti possit, sit mutuum, simul ac ipse ceperit eo uti; l. Quintus, ff. de deposit. & l. certi conditio. §. si. ff. de rebus credi. adeo ut mutuum, & depositum pecuniæ cum facultate ea utendi paria sunt, eodem iure censenda; consequenter sicut acceptio alicuius rei pecuniariæ ob mutuum iniusta est, & accipientem ad restituendum acceptum obligat, c. si feneratoris, 14. q. 3. & c. cōsultisti, de vsur. cum sit contra legem diuinam, dicentem Mutuum date nihil inde sperantes; Luc. 10. ita etiam omnis depositio pecuniæ cum facultate ut ea depositarius uti possit, & eo pacto, ut aliquid deponenti solvatur, cum verè mutuum sit, iniusta, & vsuraria est, & ad restitutionem acceptorum obligat, ex Nau. in Man. c. 17. num. 280. 281. & 283. nec in ea vlla ratione Papa dispensare potest ut licita sit, eo quod vsura omnis iure naturali, & diuino prohibetur, c. quia in omnibus de vsur. & S. Th. 2. 2. q. 78. art. 1. nec dispensare valet: Papa; ut quis licite vsuram exercent, c. super eo, de vsu.

DECISIO II.

Ex cons. 2. deest in Nonis.

Quia aliquid ab exactore, vel Thesaurario constituto ut reditus exigat, cum facultate utendi pecunia recepta, quousque veniat dies præfixus ad eam reddendam, accipit, vsuram committit, & acceptum restituere tenetur; eo quod depositum gratuitum factum cum facultate utendi pecunia, sit mutuum, l. rogasti ff. de reb. cred. ratione cuius nihil iuste exigere potest, sed vsura esset, quæ non est licita. c. cōsultuit, de vsur.

DECISIO III.

Ex cons. 3. deest in Nonis.

Princeps, aut ciuitas constituens aliquem depositarium alicuius gabellæ, cum depositario iuste conuenire non potest, ut præter pecuniam, quam colligit ex gabella, certam ei quantitatem soluat pro facultate, quam facit, utendi ea tempore, quo est apud eum ex Nau. in Man. c. 17. num. 283. eo quod deponere pecuniam, vel aliquid aliud in numero pondere, vel mensura consistens cum facultate utendi eo est mutuum, l. certi conditio, §. si. ff. de reb. cred. aliquid autem ob mutuum vsura rem mutuo datam accipiens, vsuram committit, & ad restituendum acceptum obligatur. Multoque minus iuste poterit talis depositarius officium illud Depositarij transferre in aliquem cum pacto, ut soluta quantitate, quæ debetur Principi, vel ciuitati, soluat ei dimidium eius, quod ex vsu prædictæ pecuniæ gabellarum accepta fuerit lucratus.

DECISIO IV.

Ex cons. 4. in utrisque.

Cum depositum pecuniæ numeratæ cum facultate utendi eam subeat naturam contractus mutui, l. certi conditio, §. si. ff. de reb. cred. & per contractum mutui dominium mutuo data, & onus custodiendi, in mutuatarium tanquam dominum trāsit: l. 2. §. appellata ff. de reb. cred. & l. 2. c. de commodat. consequenter deponens aliquid depositario pro custodia soluere non tenetur: quando autem depositarius depositam pecuniam accipit sine facultate ea utendi, & cum obligatione eandem restitui, pro custodia mercedem meretur, quia non transit dominium in illum; nec aliquid deponenti reddere tenetur vsura depositum: l. si faculum, ff. de deposit. neque deponens ab eo aliquid vsura fortiter exigere iuste potest.

DECISIO V.

Ex cons. 5. in utrisque.

Quamuis summam aliquam pecuniæ numeratæ apud aliquam ecclesiam ea lege deponere liceat, ut administratores bonorum eius, aliquot exinde reditus annuos emant, quorum quinta, aut aliqua alia certa & statuta pars vtilitati illius ecclesiæ pro decima, & onere administrationis cedat, & alia quatuor partes deponenti, & successoribus eius debeantur: c. 1. de deposito, eo quod regulariter omnis contractus aliqui illegitimus, cum Ecclesia fieri potest, si est ei utilis: Arg. c. sine exceptione, & c. si qua 12. q. 2. melius tamen, aptius, & securius fieret, si pecuniæ illæ ecclesiæ donarentur, sub modo, & onere reddendi donanti, & successoribus suis certam aliquam partem reditus rei ex illis pecunijs emptæ.

TITVLVS X.

De Emptione, & venditione.

SUMMARIVM.

- 1 Censuræ constitutio qualiter olim, & modo fieri possit.
- 2 Hospitibus, quam indigenis, carius vendere illicitum.
- 3 Vendens vsura taxam peccat, & ad restitutionem tenetur.
- 4 Papa, & qui alij, ex causa iniusta, relicta laicorum ad pios vsus in alios vsus pios mutare possunt.
- 5 Actus, ad cuius valorem dispensatio requiritur, donec illa imperet, est nullus.
- 6 Vendens scienter male emptori id scienti, quamuis peccet, non tamen de cessione, aut ad interesse tenetur.
- 7 Emptio, & venditio sunt iniusta, cum pretium maius notabiliter iusto datur, vel accipitur.
- 8 Mercator, qui multis in vendendo nocuit, quid faciet.
- 9 Mutuus frumentum ut melius recipiat, peccat, & restituere tenetur.
- 10 Societas, ut sors conferenti salua maneat, est illicita.
- 11 Censuræ ante Pium V. partim pecunia, partim alijs bonis emebantur.
- 12 Vendere carius ob dilationem quando liceat.
- 13 Cambium per minutum cuiuslibet, cum licitum sit, licite mutuari potest pecunia minuta cum intentione recipiendi argentam.
- 14 Censuræ impositio in pecunia numerata, ut fieri debet.
- 15 Censuræ redimibilis positus super re immobili, quando vsurarius censendus.
- 16 Venditio cum pacto, ut pro parte pretij non soluti census annus solvatur, vsuraria est.
- 17 Mercator peccat vendendo vsura rigorosum pretium, cum obligatione restituendi.
- 18 Locator venditori rem emptam cum pacto de retrouendendo tanti locare potest, quanti cuiuslibet tertio locaretur.
- 19 Vsura non est, si dem tibi irrevocabiliter aliquid, ut certum quid annuum mihi des.
- 20 Censuræ annuus an olim super persona constitui poterat.

DECISIO I.

Ex cons. 1. alias 13.

Licet constitutio census olim fieri poterat, si pretium constitutum esset in pecunia numerata, etiam si eius solutio facta fuisset in alia pecunia, vel re alia, quæ non esset pecunia numerata, & etiam constituta fuisset ob pecuniæ lōge antea a venditore debitæ; ex Ext. Mart. v. & Calix. 3. Post

Post constitutionem tamen Pij V. Extran. Cum onus, requiritur, ut solutio totius pretij census constituendi solvatur in pecunia numerata ipso tempore quo constituitur: Censum tamen olim contracti iniuncti non erant, cum ad iustitiam census satis sit, quod constitutio census verificetur ex natura contractus emptiois; de cuius substantia & essentia solum est, quod pretium in pecunia numerata constituitur, & item pretium. Instit. de emp. non tamen quod in ea solvatur, & in tempore, & articulo constitutionis, & item pretium, quod est de forma accidentalis, & voluntaria: unde non obstante nova hac Pij V. constitutione, emptio census constitutio pretio in pecunia numerata, & soluto etiam in alijs rebus æstimatis illa quantitate, est iustitia; immo fortassis iustior eo respectu, quo venditor maiore tempore fruitur pretio sine vilo censu, & interese, quam eiusdem quantitatis solutio tempore constitutionis, quæ necitur, an, & quomodo fructus sit.

DECISIO II.

Ex conf. 2. alias 9. de censib.

Cum hospitalitas res adeo laudabilis sit, ut eam non exhibentes a Deo arguantur, Matth. 25. & hospitibus, & alienigenis, quam indigenis carius aliquid vendere vitium sit. c. 1. de emp. & ven. consuetud. vendendi ius hospitandi cum privilegio vendendi carius vno denario flegitami vini, hosp. r. bus, & peregrinis, quam indigenis iniqua, & illicita est, & rami vendentes, quam contentientes cooperando, & participando de lucro moraliter peccant. c. 1. de offi. deleg. ex Nau. in Man. c. 17. nu. 195.

DECISIO III.

Ex conf. 3. in vtrisque.

Habens potestatem imponendi iustum pretium & taxam carnib. & alijs rebus, leges iustas super pretio, & modo vendendi ea ferens, & inferiores ad leges observantia sub peccato mortali obligat intendens, ita subditos ligat, ex Nau. in Man. c. 14. nu. 48. ut res carius usito pretio, & ultra taxam vendens, non solum peccat mortalis reus efficiatur, sed etiam ad restituendum damnum eis, quos laedit, obligatur: adeo ut licet paritas rei acceptas, vel damni dati excuset a culpa mortali, quando accipitur, vel fit sine intentione accipiendi quantitatem notabilem non tamen excusat, quando fit cum intentione laedi multum multis v. cibis. ex Nau. in Man. c. 17. num. 239.

DECISIO IV.

Ex conf. 4. alias 8.

Papa, sicut ex causa iusta relicta testatorum laicorum ad pios usus, in alios usus pios, mutare potest: Cl. quia contingit de elig. domib. Ita Imperator, Rex, & alij qui Regula a habent, & in temporalibus superiorem non agno. cuncta de causa relicta testatorum laicorum ad usus profanos, in alios usus profanos, & a fortiori in alios usus pios mutare possunt. l. 1. & l. legatam, ff. de adm. minist. r. r. ad civit. pert. & c. quia in ecclesiarum, de const.

DECISIO V.

Ex conf. 5. alias 9.

Cum actus, ad cuius valorem necessaria est dispensatio, antequam illa impetratur, non valet: Matrimonium cõr. actum inter cognatos a iquo gradu prohibito intra se attinentes, ante dispensationem est nullum, etiam si alter coniugum promittat alieri imperatorum eam: c. 1. de consang. & affin. Et resignans beneficium, referuata sibi aliqua parte fructuum, vel pensionem, saluo beneplacito Papæ, si antequam obtineatur beneplacitum eius, capiat illam partem fructuum, vel pensionem, Simoniacus realis censetur. ex Nau. in Man. cap. 23. num. 107. Et alienatio rei alienari prohibita, non impetrata prius alienandi dispensatione & licentia, adeo inualida est, ut non satis sit ratificatio ex intervallo facta, nisi cum modis a concedente licentiam expressis, cap. 1. de rebus eccl. non alien. in 6.

DECISIO VI.

Vendens scienter male, emptori se entem rem vel alienam esse, vel venditorem. Nam iuste vendere non posse, mortaliter peccat, non tamen de cunctione, aut interese tenetur; l. si fundum & l. emptor. C. de cunct. & l. si fundo, ff. eod. secus autem si rem talem scienter emptori bonæ fidei, & ignorantem vendat; tunc enim ultra peccatum, etiam de eorum cunctione, & ad interese obligatur, peritque emptor talis bonæ fidei iuste & licite ex empto aduersus venditorem agere l. & libere; hominis, ff. de contrah. emp.

DECISIO VII.

Ex conf. 6. in vtrisque.

Vendens aliquid pretio per arbitros æstimando, cum conventionem addita ut emptor ultra iustum pretium conferatur, aliquid maius notabiliter singulis annis etiam anticipata solutione in principio anni venditori soluat, peccat; cum omnis emptio, & venditio, in qua pretium maius iusto datur, vel accipitur, iniusta sit, præsertim si anticipate solvatur. c. 1. & 2. de emp. & l. 1. ff. de emptio. S. Th. 2. 2. q. 77. art. 1. & Nau. in Man. c. 12. nu. 77.

DECISIO VIII.

Ex conf. 7. alias 15.

Varia mercimonia longo tempore exercens, quæ vix, & d. siculite sine peccato exerceri solent; & subinde dubitans, an aliquod illicite acquirit, & quibus ratione iustitiam reputat debet, quando in qua quantitate verisimiliter proximo nocuit, & si minime quantum aliquibus certis personis nocuerit, eisdem restituere in conscientia tenetur: Ag cap. ea de iure iur. sin. vero ad memoriam reuocare non potest, quibus in partibus, & quantum nocuerit, debet bona fide reputare quantum plus, vel minus eo modo nocuisse potuit, & illud partibus restituere, vel in alia opera pia impendere. c. cum tu de vlt.

DECISIO IX.

Mutuans frumentum cum pacto tacito, vel expresse, quod mutuatus reddat melius frumentum quam accepit, peccat, & illud plus, quod accepit, restituere tenetur. Arg. c. 1. & 2. 14. q. 3. Si vero non fiat conventio, & consuetudo obligat ad reddendum melius, sed contingit, quod cum tenetur reddere idem in specie, reddat melius frumentum, eo quod est sanius, vel nouus, & ad conserva. dum apud nec peccat accipiendo, nec restituere tenetur, etiam si minus principaliter motus fuerit ad mutuandum aliqua, quod recipitur melius, & tamen mente quod contentus foret restitutione frumenti æque boni, & petere amplius, nec conquirere ut: cum spes illa minus principalis non faciat mutuum vitiarium. Glo. recep. in c. consuluit, de vlt.

DECISIO X.

Societatem contrahentes super mercimonijs cum pacto inter socios de stando lucro, & damno, ita ut caput de non manente saluum conferenti pecuniam, sed si perderetur, illi, & non alijs socijs petat, hic ita est: si vero ita contracta sit, ut capitale, seu fors principalis salua reddatur conferenti, iniusta, & illicita erit ex Nau. in Man. cap. 17. num. 251.

DECISIO XI.

Census ante constitutionem Pij V. impositi, non ex eo illiciti erant, quod pars pretij in pecunia numerata soluta fuisset, & pars in alijs rebus, & bonis: si bilibus ab ipsis patribus æstimatis, dummodo alia necessaria seruata essent: Immo etiam ante illam pretium census non solum in alijs rebus quam in pecunia numerata solui poterat, sed etiam remittendo debitum a venditore soluendum emptori: sicut etiam ante præfatam Pij V. constitutionem iure poena restituenda fortis in casu contractæ moræ soluendi censum apponi, & peti poterat, & etiam peti potest restitutum prædictæ fortis post contractam moram iniunctam & impenam, & damna ob illam litem conequuta.

E 2 debent

debetur à tali moroso, eò modo quo in alijs litibus ab iniuste litigante debentur, cap. finem litibus, de dolo & contu. & toto tit. de calum. & de pena tenere litig. Sed præterea post dictam cõstitutionem pretium Censu redimibilis omninò incertum est adeo, vt secundum varias terras, varium etiam est census redimibilis pretium, quãuis pro censu irredimibili videtur dari debere ad ratione viginti pro vno, g. recep. in athen. perpetuè C. de factofan. ecclesi.

DECISIO XII.

Vendere rem carius, quam valet tempore venditionis propter dilationem ad soluendum datam, duobus concurrentibus licet; Alterum est, si venditor volebat seruare rem vendendam vsque ad tempus solutionis faciendæ; Alterum, si esset dubium, an tempore solutionis res illa plus, aut minus valeret, quam pretium constitutum, cap. in ciuitate & c. si. de vsur. & ex Nau. in Man. c. 17. num. 206. & 210. Quorum aliquo deficiente, vsuram vsura iustum pretium ob datam dilationem vendens, committit.

DECISIO XIII.

Ex cons. 8. alias 1.

Mens cum lero duorum, vel trium pro quolibet cennario monetam æream minutam, eamque amicis egentibus ad quotidiana comparanda mutans sine aliquo pacto, cum intentione tamen recipiendi monetam argenteam, non mutaturus nisi pro ærea argenteam recipere speraret, non peccat, quod in effectu exercet cabbium, quod vocatur per minutum, quod non solum Capporibus, sed etiam quibuslibet priuatis licet, ex Nau. in Man. c. 17. num. 288. Neque inde mutarius damnus aliquod patitur, cum ei tantum profuit impendisse æream minutam monetam, quam recepit, sicut si argenteam, quã dedit, impendisset.

[Alia huius consilij legenda sunt lib. 7. tit. 12. consil. 12. & 28. de vsuris ideo hic breuitatis causa præmittimus, vt ibi suo loco aptius reponi, & legi possint.]

DECISIO XIV.

Ex cons. 6. alias 16.

Census impositio etiam in pecunia numerata facta, cõ illis conditionibus videlicet, vt re censuaria perempta solui debeat, vel ne illa alienari, aut vendi possit, vel ea alienata cõsarius censum soluere teneatur, & non soluendo poenam aliquam soluat, vsuraria est. c. si generaueris, 14. q. 3. vbi Nau. a nu. 69. & nor. 22. & consil. Pij V. de censibus contraria. extr. cõnus, edita. 1568. cõstit. 80.

DECISIO XV.

Ex cons. 10. alias 17.

Census redimibilis super re immobili suis finibus designata constitutus cum pacto, quod si inuenta fuerit incapax talis census, censetur impositus generaliter super omnibus bonis constituentis ad electionem emptoris, & iure communi, cap. in ciuitate, de vsur. & ca. ad nostram, de empt. & extante præsertim extrauagante Pij V. vsurarius censendus est.

DECISIO XVI.

Ex cons. 11. alias 13.

Venditio domus alteri cum pacto, vt soluta parte pretij reliquam partem emptor retineat, & venditori pro parte pretij non soluti, scilicet annuum soluat, donec reliquum pretij soluat, vsuraria est, eo quod venditor accipit aliquid vsurae principalem ab emptore quia dat ei dilationem constituendi censum annuum pro parte pretij non soluti: cum tamen aliquid pro dilatione solutionis, vel termini debet accipere vsurarium esse conseret, & lege communi verum, c. confucit, de vsu.

DECISIO XVII.

Ex cons. 5. in Nouis, deest in antiquis.

Mercator aliquid vsura pretium rigorosum vendens non solum peccat sed etiam emptori tantum restituere tenetur, quantum iusto pretio addiderit, cõ emptorem in hoc notabiliter læserit, ex Nau. in Man. c. 23. n. 77. nec excusatur ex eo quod illud det [Senfariam] exercenti, Senfarius autem seu proxenera, qui ipsi fidentem ad mercatorem deducit, quem scit, vel scire debet excessurum pretium iustum cum concausa sit damni, quod datur emptori, in subsidium ad restituendum in solidum obligatur. Illud autem quod gratis vsura taxam a mercatore, timente, ne diuerat emptorem ad alios mercatores accipit, restituere non tenetur.

DECISIO XVIII.

Ex cons. 7. in Nouis, deest in antiquis.

Mens fundum cum onere retrouendendi & locandi cõ venditori, & propter hæc onera ei imposita emit illum pretio multo minore, quam si absque illis oneribus emisset, eo quod onera illa sunt quasi pars pretij, iuste fundum illum venditori illi tam grandi pensione, & affectu locare potest, quam grandi locare poterat, si absolute sine oneribus iusto pretio emisset, Argum. l. fundi partem, ff. de contrahen. emptio.

DECISIO XIX.

Ex cons. 20. in Nouis, deest in antiquis.

Cum contractus vsurarius esse non possit, vbi nullum est mutuum expressum, aut tacitum, ex Nau. in Man. cap. 17. nu. 206. vsura non erit dare alicui reuoocabiliter scuta ducenta cum conditione, vt certum quid annum durante vita donantis detur, & post obitum, recipiens Dominus absolute, & sine aliquo onere maneat.

DECISIO XX.

Ex cons. 21. in Nouis, deest in antiquis.

Census annuus a re extra agant in Pij V. est secundum aliquos, s. Henr. tract. de cõtract. q. 74. & 75. & Sor. l. 6. de iust. q. 5. art. 1. etiam super persona ipsius met vendentis constitui poterat, & etiam super omnibus bonis immobilibus mobilibus, iuribus, & actionibus presentibus, & futuris alicuius, prout Nicolaus V. ad petitionem Regis Aragoniæ, & vtriusque Siciliae Aphosi declarauit, Quos census sic constitutos, extrauag. Manij V. & Calix. quæ habentur sub tit. de empt. & vend. inter communes, non reprobaueunt, etã si illos magis approbatur, qui super rebus immobilibus constitui iurauerat. Nunc tamen post extrauagantem præfatam Pij V. vt super rebus solis immobilibus, huiusmodi census annuus constitui potest.

TITVLVS XI.

De locato, & conducto.

SUMMARIVM.

- 1 Salarium iustum quodam censeri debet.
- 2 Lex tollens pacta a caducitate excusantia de quibus pactis intelligitur.

DECISIO I.

Ex cons. 1. in vtriusque.

Conuentio inter herum, & famulum pro aereo mestruo, & vt famuli decentibus vestibus se induant, vt licita, vel illicita sit ex quantitate, & qualitate operarum, quas præstat seruus, & Dominus ab eo exigit, & an famulus a tatis legitime sit, & sciat valere operarum quas præstaturus sit, & an necessitate preliis pro tali salario se cogatur a bitio boni, & prudentis confessi, & si mandata est a g. l. 1. de iure delib. nullus autem cõtractus vltro citroque obligatorius iustus esse potest, nisi a quale pro æqualis datur ex Nau. in Man. c. 17. nu. 267.

DE.